

Kommunal – og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

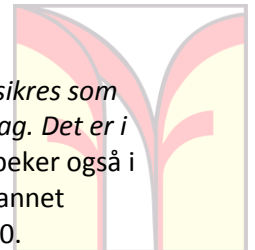
Bergen, 17.11.2017

Vedtatt Kommunedelplan for Birkeland, Liland, Ådland og Espeland (planID 61020000) strider mot nasjonale interesser

Vi viser til kommunedelplanen BLÅE vedtatt 27.09.2017. Planen har stående innsigelse fra Fylkesmannen i Hordaland og deler av denne vil dermed havne på departementets bord for avgjørelse. Organisasjonene påpeker at det er andre områder i planen og andre hensyn som strider mot nasjonale mål og retningslinjer. Vi anmoder derfor Departementet å vurdere planens konsekvenser for omdisponering av landbruksjord i tråd med plan- og bygningsloven §11-16 : *«Departementet kan, selv om det ikke er reist innsigelse, oppheve hele eller deler av planen eller gjøre de endringer som finnes påkrevd, dersom den strider mot nasjonale interesser eller regional plan».*

PLANPROGRAM

Allerede fra planprogrammet ble offentliggjort i 2010 har Fylkesmannen påpekt at kommunedelplanen må sikre at *«Sammenhengende landbruksområde må tas vare på og sikres som produksjonsareal for fremtiden, uavhengig av hvilken landbruksdrift det er på arealene i dag. Det er i samfunnet sin interesse at jordvernet blir løftet som tema.»*ⁱ Uttalen fra Fylkesmannen påpeker også i klartekst statens forventninger til kommunens ansvar for å ta vare på jordressurser blant annet uttrykt i brev fra Landbruks- og matdepartementet og miljøverndepartementet 19.11.2010.

HØRINGSRUNDEN

Kommunen sender likevel ut en plan på høring høsten 2014 hvor over 1000 daa av LNF områder er omdisponert til andre formål. Ut fra de tydelige signalene fra Fylkesmannen i forbindelse med planprogrammet er det i tråd med forventningene at høringsutkastet fører til innsigelse. Den generelle innsigelsen fra Fylkesmannen peker blant annet på jordvern.ⁱⁱ I brev av 4.3.2015 spesifiserer Fylkesmannen innsigelsen. Bergen Kommune vurderer spesifiseringen som nye innsigelser som ikke er rettidig fremmet. Fylkesmannen peker derimot på at brevet er et supplement til brevet datert 14.1.2015 og at konklusjonen er at manglene ved konsekvensutredningene er så omfattende og av en slik art at det ikke foreligger et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for arealdisponeringen i forslaget til kommunedelplan.

Fylkesmannen er tydelig i brevet av 4.3.2015ⁱⁱⁱ og påpeker at en full realisering av planene slik de foreligger vil beslaglegge 430 daa landbruksjord hvor av halvparten tilhører Lilandfeltet. Dette vil som fylkesmannen er inne på være mer enn 10% av den årlige avgangen av landbruksjord som er fastsatt av Stortinget som mål innen 2020. For orden skyld ble målet vedtatt av Stortinget først 8.12.2015.

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

 Tverrgt. 4-6, 5017 Bergen
 55 33 58 19 / 40 49 70 74

 hordaland@fnf-nett.no
 www.fnf-nett.no/hordaland

Fylkesmannen peker også på betydelig konsekvenser for naturmangfoldverdier i Lilandområdet. Området er en mosaikk av ulike landskap og naturtyper og dette gir grobunn for et rikt fugleliv med blant annet 11 rødlistearter.

Det er også verdt å merke seg formuleringen Fylkesmannen hadde til planprogrammet når det gjelder at landbruksområdet må ivaretas sammenhengende uavhengig av nåværende landbruksdrift. Ved befaringer i området er det tydelig at områder som nå er skog eller myr tidligere var dyrket mark. Slik at det reelle tapet av dyrket og dyrkbar jord er større enn det som er oppgitt i kommunens KU for arealendringer. Det er betydelige differanser som oppgis av medlem av frivillige organisasjoner som har deltatt på befaringer og gjennomgått plankartene.

NASJONALE RETNINGSLINJER OG MÅL

I etterkant av at fylkesmannen har omgjort sin innsigelse i forhold til jordvern til et planfaglig råd har jordvernet blitt styrket gjennom

- en nasjonal jordvernstrategi 29.05.2015,
- oppdaterte nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 12.06.2015
- innføring av nasjonale mål om reduksjon i tap av matjord 8.12.2015.
- Landbruksministeren fulgte opp nasjonal jordvernstrategi 8.3.2016 ved å sende brev til alle landets kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn hvor hovedpunktene i strategien poengteres.

I sum har vi sett klare innstramninger i nasjonale føringer for jordvern i etterkant av Fylkesmannens planfaglige råd om jordvern. Det opplagte poenget er at Fylkesmannen er vaktbikkjen, men det er kommunen som plikter å følge opp nasjonale og regionale interesser.

REGIONALE PLANER

Regional planstrategi 2016-2020 påpeker at arealandelen av dyrka eller dyrkbar mark i Hordaland er liten og at ressursgrunnlaget må sikres og avgangen reduseres. Samtidig påpekes det at foreliggende arealpolitiske retningslinjer for Hordaland er svært foreldet og at ny regional plan for areal, natur- og kulturminneressurser som var vedtatt med oppstart i forrige planperiode må startes opp. Statlige forventninger til regional planlegging gitt i stortingsmeldingen om regionsreformen påpekes – meldingen understreker behovet for tydeligere regional arealpolitikk.

KOMMUNALE RETNINGSLINJER OG MÅL

«Landbruksområdene sør for Flyplassveien med Liland, Blomsterdalen, Håvardstun, Espeland og Grimseid er kjerneområder for landbruket i Bergen.» Grønt plan 1992 Bergen kommune.

Kommunen mener at jordvern er et viktig samfunnshensyn som er vanskelig å ivareta fordi det ikke finnes hjemmel i lov eller forskrift verken for påbud om vern av verdifulle arealer eller for bevaring av jordressurser. Selv om kommunen synes dette er vanskelig så har man til og med flere kommunale knagger man kan feste vedtak som ikke omdisponerer matjord på. For eksempel tillegg som ble inkludert ved behandlingen av grønn strategi Klima- og energihandlingsplan for Bergen i bystyret 21. september 2016:

- *«Det å dyrke egen mat kan ha stor verdi, både økologisk og menneskelig, også i byen, i form av urbant landbruk.»*

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Tverrgt. 4-6, 5017 Bergen
55 33 58 19 / 40 49 70 74

 hordaland@fnf-nett.no
 www.fnf-nett.no/hordaland

- «Bergen kommune skal, så langt det er mulig, skjerme matjord og eksisterende myrer for utbygging.»

På temasiden for handlingsplanen for landbruk settes det opp to mål for landbruket. Ett er åpenbart relevant for denne sak: «Bergen kommune vil ta vare på arealene slik at landbruksnæringen i samarbeid med byens øvrige befolkning kan sikre kortreist mat av god kvalitet, ta vare på og videreutvikle kultur, landskap og identitet for Bergen by. Herunder også samhandling med UNESCO sitt nettverk for kreative byer, hvor Bergen har medlemskap som matby.»^{iv}

Handlingsplanen for landbruk ble behandlet på det samme byrådsmøte 2. februar 2017 hvor byrådet anbefalte kommunedelplan for Birkeland, Liland, Ådland og Espeland. Handlingsplanen for landbruk har også noen klare retningslinjer

- «Omdisponering av landbruksareal til andre formål skal som grunnregel ikke skje, da jord er en ikke-fornybar ressurs. Det er også viktig å opprettholde beitebruk med småfe for å hindre gjengroing og ta vare på biologisk mangfold.»

Landbruksplanen har også klare formeninger om hva som må gjøres i forbindelse med rullering av KPA « [da] må landbruksarealene kartlegges, og de sammenhengende, gode og ennå urørte landbruksarealene må gis et særlig og tydelig vern i planen.»

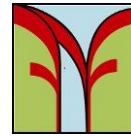
I lys av disse kommunale føringene er det ikke spesielt overraskende at byrådet ønsket å innstille at Liland Nord skulle tilbakeføres til LNF område i byrådsmøte 26.1.2017. Da våknet Bergen næringsråd og andre kommersielle aktører og argumenterte for at forutsigbarhet i forholdet til næringslivet er viktigere enn ivaretagelse av matjord og kommunale, regionale og nasjonale retningslinjer. Langvarige prosesser har demokratiske utfordringer fordi foregående aktiviteter gir grunnlaget for fremtidige avgjørelser og det kan ofte være både ett og to valg fra en prosess starter til den er i mål. Det blir likevel for enkelt når plan- og bygningsetaten svarer Landbruksetaten– «Ved planlegging av bybane langs planområdet har det nærmest vært tatt for gitt at nærområdene til de nye stoppene skal gis byggeformål. Det vil nå bli en feil bruk av bybaneinvesteringen hvis områdene nærmest stoppene ikke utvikles». Et skifte av byråd som tydelig har signalisert en annen retning for byens utvikling må kunne endre planer som ikke er vedtatt som skal påvirke byutviklingen. Byrådet i Bergen er jo også et flertallsbyråd.

MASSEHÅNTERING AV MATJORD

Landbruksetaten påpeker at planen mangler massehåndtering av matjord som skal omdisponeres. Plan- og bygningsetaten svarer at jordressursene som skal omdisponeres er så store at det ikke finnes anvendelse for massene innenfor planområdet. Bortsett fra der den ligger, selvsagt. I så fall kunne man brukt rullering av kommuneplanens arealdel på finne andre områder, som vi vet er der, hvor vi kan ha arealkrevende industri i stedet for som kommunen legger opp til å benytte rulleringen til å vurdere passende areal for flytting av matjorden.

KONKLUSJON

Vi ber departementet vurdere kommunedelplanens storstilte omgjøring av matjord til andre formål i lys av nasjonale mål og retningslinjer for jordvern. Det er vanskelig å se at Departementet ikke vil finne at den totale omdisponeringen i BLÅE strider mot nasjonale interesser for å redusere tap av matjord. Forvaltning er avveining av ulike hensyn og allmenne interesser som eksempelvis matjord vil

måtte omdisponeres i noen tilfeller. Det man ser i denne planen er dog en systematisk omdisponering av store areal med landsbruksjord fordelt på Liland, Ådland og øvre Birkeland.

Diskusjonen etter bystyrets vedtak 27. september har gitt mye plass til argumentet for at siden Staten ved Fylkesmannen ikke har fremmet innsigelse så er det synonymt med at fylkesmannen støtter omdisponeringen. Det er betimelig å presisere at kommunen er ansvarlig for å utarbeide kommunedelplaner i tråd med statlige og regionale retningslinjer. I etterkant av at en generell innsigelse som inkluderte jordvern ble omformulert som et planfaglig råd i forhold til jordvern har staten ytterligere skjerpet jordvernet ved at man har utarbeidet en jordvernstrategi, Stortinget har vedtatt nasjonale mål og strategien er fulgt opp med brev til alle landets kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn. Dette skjedde mens kommunen var eneste part med hånden på rattet. Nå må Departementet sikre nasjonale jordverninteresser der hvor kommunen svikter.

På vegne av organisasjonene

Ørjan Sælensminde FNF Koordinator Hordaland

Hordaland

FNF Hordaland er et samarbeidsforum for natur- og friluftsansjoner i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftsansjone i fylket. Per i dag er det 10

organisasjoner tilsluttet FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, Norsk Ornitologisk Forening Bergen lokallag, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utferdslag (DNT) og Voss Kajakklubb. Sammen representerer organisasjonene rundt 39.000 medlemmer i fylket.

ⁱ Uttale til planprogram for Kommunedelplan for Birkeland, Liland og Espeland 14.1.2011

ⁱⁱ Generell innsigelse mot BLÅE fra FMHO – 14.01.20015

ⁱⁱⁱ Spesifiseringa av Innsigelse fra FMHO – 04.03.2015

^{iv} <https://www.bergen.kommune.no/politikk/byradet/7055/7059/article-142806>

ELEKTRONISK KOPI

Landbruks- og matdepartement
Klima- og miljødepartementet
Hordaland fylkeskommune
Fylkesmannen i Hordaland
Bergen Kommune